

Skoledag nr. 2500

Af overlærer Henning Scheller

Endelig kommer de ind og falder nogenledes - om ikke til ro - saa dog til orden, de lange unger. En realklasse - sidste skoledag - med det uvirkelighedens skær over sig som begyndelse og afslutning altid rummer. Ubevidst understreger de hverdagsrealiteternes undergang i skæg og ballade - bogstavelig talt; de fleste er mødt op i et eller andet mærkeligt, én kunne træde ind i filmen som en meget ung Phileas Fogg i kjole og høj hat, den fødte gentleman, en anden, ogsaa i kjole, kunne give rollen som distingveret overtjener paa Champs Elysées, en tredje bærer uniform à la overlærer 1915, knækflip og diplomat, mens pigerne har valgt det meget mindreaarige rollefag, medbringende dukker, tigerdyr, balloner, og selv iført smaa bitte kjoler. Hestehaler er i dagens anledning blevet til lange fletninger med røde sløjfer eller er rullet op i de sødeste "frikadeller" ved ørerne. I frikvartererne kaster de flødekarameller i grams til "børnene" og hele tiden fører de sig uhyre værdigt og korrekt. - Eksamen staar for døren. Tiden er knap, og éns gustne overlæg byder én, at der selv saadan en dag maa bestilles noget - om muligt. De skal have forskellige rent praktiske ting at vide, og en og anden kundskabsmæssig detalje skal pudses af, for at man med rolig samvittighed kan lade dem overtage deres egen andel i foretagendet.

10 piger og 16 drenge! Hvoraf de 6 har været mine følgesvende gennem 10 aar, fra de som smaa og uendelig barnlige kom ind ad skoleporten, til i dag, hvor de er paa vej ud. Mig, den fremmede, har de maaske haft mere med at gøre gennem denne tid end deres egen far! En mærkelig og lidt foruroligende tanke! 10 aar er $\frac{2}{3}$ af deres levetid. Men ogsaa i en lærers liv er det meget, og har jeg præget dem, har de ogsaa været med til at præge farven paa mine dage. Som denne generation har for vane, har mange af dem passeret én med en hovedhøjde; men barnligheden har de da heldigvis stadig i behold, selv om de gerne vil være nogle vældige karle over for pigerne.

De faar deres sidste stile tilbage. Saa vover jeg springet! Deres virkelighed er ved at gaa under; der er saa meget, jeg gerne ville sige dem. Med fare for at ramme ved siden af gør jeg et forsøg paa at holde deres situation op for dem, at fæstne den i ord: "Et tilbageblik paa min skoletid, hvad godt den bragte mig, og hvad jeg savnede i den". Saadan lød titlen på deres stil. - I tænker vist ikke over, at jeg kunne skrive en lignende stil om jer? For at der kunne være lidt balance i tingene, har jeg imidlertid gjort det. Min karakter kommer sikkert ikke over "godt", for det indrømmes, at titlen mere er den baggrund, jeg skriver paa, end mit egentlige emne. Altsaa en dødssynd! Men værsgo', her er min stil til jer, - lige i øjet!

Man siger, at danskerne er et skrivende folkefærd. Det er nu ikke det, der har trykket jer mest; dansk stil vil vist næppe nogensinde blive et populært fag; en vis glæde maa der da være for jer i, at det i reglen heller ikke er nogen udelt fryd for læreren at læse disse aandsprodukter, endsige rette dem. Glædeligt er det da, som slut paa arbejdet, at kunne sige, at I alle har faaet levende og interessante besvarelser ud af tilbageblikket paa skoletiden, glædeligt ogsaa fordi I saa ærligt besvarer opgaven. Baade de lyse - ja, især de lyse - sider faar I frem, og de mørke og kedelige taler I om paa en maade, som er dejligt fri for personligt nag, ligesom den kritik, der kommer til orde, er baade velafvejet og moden. Nogle taler naturligvis om uretfærdigheder fra lærernes side, men I ser ogsaa klart, at vi maa have samme margin for fejl som andre mennesker, naar vi undertiden bliver gale i ho'det over ting, som vi andre gange ser gennem fingre med, fordi vi jo ogsaa er underkastet humørets og velbefindendets svingninger; men heldigvis for at det er saadan, siger jeg; det viser jo, at vi er levende, og ikke dumme maskiner, som kun kan spy én og samme vare fra sig!

Mange har ogsaa selverkendelse nok til at se, at de ikke var paa rette side af plankeværket i den og den situation. Alligevel holdt man stædigt på sin formentlige ret. Og her er vi ved noget, I tit vil komme ud for. Der er ingen, der raaber saa højt paa sin ret, som den, der inderst inde ved, at han har u-ret! Han skraaler jo netop op for at overdøve sin egen tvivl! Tænk paa to, som har paakørt hinanden i trafikken! Hvem skælder ud? Det gør skam ham, der har overtraadt færdselsloven!

Unge mennesker har en tiltalende trang til retfærdighed. Naar de kommer ud af skolen, opdager de - jeg har hørt det masser af gange - at skolen i forhold til det, de senere mødte, maaske var det retfærdigste, de kom ud for. At deres lærere, i hvert fald ud fra en ærlig vilje, prøvede at øve ret og skæl. For tilværelsen uden for er oftest præget af den dybeste uretfærdighed. - Den, der daglig spidser sine albuer, inden han gaar hjemmefra, kommer frem, - den højt kvalificerede bliver skubbet til side for den, der har gode forbindelser, - den der kan indynde sig med et godt udseende, charme og øjentjeneri lægger vejen aaben, mens den, der er sagtmodig, hjælpsom og tjenstvillig gang paa gang bliver puffet væk, tilsidesat eller traadt paa. - Nej, tro endelig ikke, at den verden, I nu møder, er præget af blot *ønsket* om retfærdighed.

I vil i det hele taget komme ud for megen falskhed og øjenforblændelse. Forretningsmænd ligger paa maven for jeres aargange, unge mennesker, som har været ude af skolen nogle aar og tjener penge, men endnu ikke har stiftet familie er nemlig de bedste kunder. Brancherne har deres ivrigste kunder blandt de unge; derfor snobber man, ogsaa i pressen, paa den mest pjattede maade for de saakaldte teen-agers. Man vælter sig ogsaa ind paa jer for at ægge jeres drifter. Formaalet? At I skal købe! Købe den sæbe, den grammofonplade, den cigaret, der lokker med den mest sexede knaldperle paa emballagen!

Hvis der ikke kommer krig, vil udviklingen mod mere fritid fortsætte. I vil da komme til at opleve en tid, hvor underholdnings-afguderiet vil komme til at spille en større og større rolle. For her ligger penge, saa det batter. Men jeg siger jer: Tro ikke paa disse falske afguder! Mange mennesker vil, drevet af deres uendelige kedsomhed, lade sig drive i flok af underholdningsindustrien som passive tilskuere fra den ene forlystelse til den anden. Men der er ingen virkelig glæde at hente dér. Man kan blive forfalden til underholdning som til narkotika; i dens spor følger livslede og utilfredshed. Vi ser det jo hos de unge mennesker fra gaden, der tropper op uden for skolen og endda trænger ind paa dens omraade optræder provokerende og bøllet, naar der er et arrangement, som trækker, f. eks. en opvisning, hvor piger medvirker. Man er lige ved at kunne blive rørt over den pludselig aandelige vækkelse hos dem, der faar dem til at søge de kære, kendte steder! Men sagen er, at de ikke aner, hvad de skal stille op med sig selv! Deraf deres unoder, raaheder, hærværk og fartgalskab, naar de endelig vaagner af deres passivitet, og der skal ske noget.

Nogen af jer lader jer maaske imponere af deres frækhed, selv om I ikke vil indrømme det, heller ikke over for jer selv. Men jeg siger jer: Vær modige! Vær ikke bange for flokken; "den forbandede kompakte majoritet" er fejj og troløs; bryd ud af den, og vær jer selv og jeres meninger bekendt!

Ja, det var Ibsen, hvis tordenkile jeg laante; I har læst en del litteratur i aar og har kigget ind i egne, der er lukket land for mange. Eksamensterperi har paa det sidste taget udsynets friskhed, hvad jeg er den første til at beklage. Men jeg haaber, at nogle af jer har set, at *ordet* trods sin alder, dog kunne være ungt og levende. Selv betages jeg, naar jeg læser "Sønnetabets" og "Edbrødres" stolte og mandige ord om, at ære og ordholdenhed hører sammen. Mange, som i dag ved enhver lejlighed løber fra ord og ansvar, ser vi i lyset af disse digterord som de usselrygge de er. Vejen til usseldom er jo brolagt med undskyldninger, og den er i vor tid en af de mest trafikerede: Herregud, han er jo miljøskadet! - Der faldt en klap ned, saad'n pludselig - - og mere af samme skuffe. - - Derfor glædede det mig at se, at Ibsens digterord gennem Peer Gynt-forestillingen, som vi i fjor overværede paa Odense Teater, gik lige ind i jeres aabne sind.

Der ligger en afgrund mellem ordene: Mand, vær dig selv! og: Trold vær dig selv - nok! *Nok* er ordet "det kløvende stærke", der skaber denne afgrund, og som I og ethvert menneske i alle tider stilles overfor. Valget om, hvilken side man vil tilhøre, er evig aktuelt for hver ny slægt. - Vælger I: Vær dig selv nok! da køber I jer maaske en vej til succes og rigdom, - "succes" er jo ogsaa en af de guldkalve, der danses om; men ingen kan spise sig mere end mæt, og en skønne dag kan det hele ligge paa gulvet, og I fryser i jeres ensomhed. - I spørger maaske som Peer: Hvad er det da at være sig selv? Vi lader knappestøberen svare: "At være sig selv er sig selv at døde, dog paa dig er sagtens den forklaring spildt; og derfor lad det kaldes overalt at mødes med Mesters mening som udhængsskilt."

Sig selv at døde – at tæmme sine daarlige tilbøjeligheder - ikke noget der er populært i vor tid, tænk, hvis man gik hen og fik komplekser af det! Med Mesters mening som udhængsskilt - at lyde det bedste I sig; Guds mening med os, om I vil. - Vælger I: Vær dig selv! da bliver I maaske ikke velhavende, men I faar mulighed for at vandre mange veje: Naturens ufattelige storhed aabner sig for jer, og maaske fører vejen ind i det aandens rige som digterne og tænkerne skabte. I kan vandre i den billedverden som de store malere skænkede os, I kan drikke af den tonernes kilde, som sprang paa de store tonekunstneres bud. Adgangen koster ingen penge, men er derfor alligevel ikke gratis. Den kræver et aabent, fordomsfrit sind. Og valgets vanskelighed stilles I stadig overfor: Ofte er det som i Dovregubbens hal at: "Stygt synes vænt, og skident synes rent." Meget, der giver sig ud for guld, er kun slagger. — Men: "Vær dig selv!" aabner dig ogsaa vejen til andre mennesker. I vil vinde deres respekt, selv om I ikke vil blive elsket af alle, men flokkens kærlighed vil I alligevel let kunne undvære, og de venner, I vil vinde, vil være jer værdige.

Mine ord til jer har været præget af den gamle, diplomatfrakkeklædte gubbe med den høje hat og kindskægget, Mester Ibsen. Derfor er de ogsaa faldet saa alvorlige ud. Humor havde han dog; den var barsk som en fjældvind, men ogsaa rensende; det lette og glade var ikke hans sag. Dog tror jeg, at han, hvis han i dag kigger ned til jer, vil smile i glæde over jeres ungdom.

"At leve er krig med trolde i hjertets og hjernens hvælv – ", glade og muntre smaatrolde kendte den gamle herre ikke, for slet ikke at tale om glædens vingede væsener. De vil meget hellere være hos saadan nogle som jer. Især efter at vi i aar fik en flok unge piger iblandt os, kommer smuttende helt af sig selv og sidder og kigger ud af pigernes øjne. En klassiker kan man saa rart gemme sig bagved, og det gør jeg, naar jeg lader Holberg sige: "Fruentimmer ere commode og angeneeme møbler." Og det er saa sandt de er et lyst og dekorativt element i et ved Gud saa trist klasseværelse foruden alt det andet de er – og skolemæssigt en spore ved deres flid og lærenemhed

Jeg ønsker jer da glæden i tilgift, ikke blot som noget larmende, og da slet ikke som noget fjottet, men som et lysskær i sindet. Sorgerne - - de skal nok indfinde sig, hvad enten vi ønsker dem eller ej, men ogsaa de hører med til vort liv, saa sandt som lyst og mørkt maa indgaa i ethvert billede, hvis det Ikke skal blive fersk og fladt. Maatte sorg og glæde blande sig i det maal, der passer sig for hver enkelt. Saa vil I faa et rigt liv, som sande og ægte mennesker.

HENNING SCHELLER